

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: 1184

Oku Düşün Serisi: 43

Dârîmî
Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM

Yayın Koordinatörü
Murat AYDEMİR

Son Okuma
Haluk Zahid KIZILYER

ISBN: 978-625-428-297-3

1. Baskı, Temmuz 2023, Ankara, 2.000 Adet

© Bütün Yayın Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.
Bu eser Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık
Ticaret İşletmesi Yönetim Kurulu'nun 31.01.2023 tarih
ve 175 sayılı kararıyla uygun görülmüştür.

*Bu eserin ilmi/edebî redaksiyonu İLK SAY Kurulu
marifetiyle yapılmıştır.*

Yayıncı Sertifika No: 48058

BASKI: **TDV**
YAYIN MATBAACILIK TİC. İŞLETMESİ
BASİMEVİ | PRINTING HOUSE

Ostim OSB Mah. 1256. Cad. No: 11
Yenimahalle/ANKARA

Tel: 0312 354 91 31 (pbx)

Faks: 0312 354 91 32

e-posta: bilgi@tdv.com.tr

DÂRİMÎ

Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM

OKU-DÜŞÜN SERİSİ

Medeniyetin inşasında ve ihyasında kitabın yeri tartışılmazdır. “Oku” emriyle başlayan vahyin rehberliğinde kâinatı okumaya, anlamaya ve anlamlandırmaya gayret eden İslâm medeniyeti de tam anlamıyla bir kitap medeniyetidir. Türk-İslâm kültürünün okumaya ve yazmaya, ilme ve âlime verdiği değer, geçmişten bugüne en büyük mirasımızdır.

Türkiye Diyanet Vakfı, vakıf geleneğini bütün haşmetiyle yaşatan ve hayrı arayanların dileklerine tercüman olan bir kuruluş olmasının yanı sıra, kurulduğu ilk günden itibaren daima bilginin gelişimine ve yayılımına hizmet etmiştir. TDV Yayınları, ilmin bireysel olduğu kadar toplumsal anlamda da inanç ve ahlâk dünyamızda taşıdığı hayati önemin idrakindedir.

Oku-Düşün Serisi, TDV Yayınları'nın çeyrek asrı geçen bir süredir milletimizle buluşturduğu, hacmi küçük ama manası büyük kitaplardan oluşmaktadır. Dinler ve mezhepler tarihinden, gönül dünyamızı aydınlatanlara, Türk-İslâm düşünürlerinden sosyal sorunlarımıza dair çözümlere kadar birçok farklı alanda kaleme alınan eserler, bugün yeniden gözden geçirilmekte ve zenginleştirilerek okuyucumuzun istifadesine sunulmaktadır. Amacımız bilgiyi tazelemek, seriyi yeni kitaplarla devam ettirmektir.

Gayret bizden, takdir okuyucudan, tevfik Yüce Allah'tandır.

Türkiye Diyanet Vakfı

Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM

1964 yılında Bayburt'ta doğdu. 1987 yılında Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesini bitirdi. 1990 yılında Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hadis Ana Bilim Dalı'nda Dârimî ve Sünen'i adlı teziyle yüksek lisansını, 1996 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları çalışmasıyla doktorasını tamamladı. 1997 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Ana Bilim Dalı'na yardımcı doçent olarak atandı. 2006 yılında doçent, 2011 yılında profesör oldu. 2009-2012 yılları arasında Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinde misafir öğretim üyesi olarak bulundu. Hâlen Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü Hadis Ana-bilim Dalı'nda akademik çalışmalarını sürdürmektedir.

Kitapları:

Tasavvufun Temel Öğretilerinin Hadislerdeki Dayanakları,
Ankara 2020;

Hoca Ahmed Yesevi'nin Hadis Kültürü, Ankara 2022;

Din, Dünyevileşme ve Zühd, Ankara 2014;

Peygamberimizin Sade Hayatı, İstanbul 2007;

Hadislerle Tasavvuf (Eşref Ali Tânevî'den tercüme ve tahrîc,
Dr. H. Zafarullah Daudi ile birlikte), İstanbul 1997;

İbn Fûrek, Ebû Bekr, Kitâbü'l-İbâne an Turukî'l-Kâsidîn
ve'l-Keşf an Menâhici's-Sâlikîn Ve't-Teveffur ilâ İbâdeti
Rabbi'l-âlemîn, Tasavvuf Istılahları adlı eserin tahrîc ve
tahkikli neşri (Prof. Dr. Abdülgaffar Aslan'la birlikte),
Türkiye Yazma Eserler Kurumu, İstanbul 2014.

Kavram Atlası Hadis II, Gazi Kitabevi, Ankara 2020.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	IX
GİRİŞ	1
YAŞADIĞI ASIRDA İSLÂM DÜNYASI	1
<hr/>	
A. SİYASİ DURUM	3
B. İLMÎ VE KÜLTÜREL ORTAM	6
BİRİNCİ BÖLÜM	
HAYATI VE İLMÎ ŞAHSİYETİ	13
<hr/>	
A. DOĞUMU, AİLESİ VE TAHSİLİ	15
1. İlmî Seyahatleri	17
2. Bulunduğu Önemli İlmî Merkezler	18
3. Üstlendiği Görevler ve Yaşayışı	20
B. İLMÎ HAYATI	22
1. Hocaları	22
2. Sözlü Kaynakları	23
3. Yazılı Kaynaklar	25
4. Talebeleri	25
5. İlmî Şahsiyeti ve İslâmî İlimlerdeki Konumu	28
a) Tefsir	28
b) Fıkıh	29
c) Hadis	30
6. Vefatı	30

İKİNCİ BÖLÜM

ESERLERİ

33

A. ESERLERİ	35
1. Dârimî'nin <i>Sünen</i> 'i, Tetkiki ve Tanıtılması	37
a) <i>Sünen</i> 'i Yazma Sebebi	38
b) <i>Sünen</i> 'in Neşri, Basımı ve Rivayeti	39
c) <i>Sünen</i> 'in Rivayeti	42
d) <i>Sünen</i> Üzerinde Çalışmalar	43
e) <i>Sünen</i> 'in İsimlendirilmesi	46
f) <i>Kütüb-i Sitte</i> 'den Sayılıp Sayılmaması	53
g) <i>Sünen</i> 'de Yer Alan Bölümlerin (Kitapların) Muhtevası	60
h) <i>Sünen</i> 'deki Babların Tasnifi ve Bab Başlıkları	67
ı) Dârimî'nin <i>Sünen</i> 'inde Bazı Hadislerden Sonra Yaptığı Açıklamalar	68

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİKİRLERİ VE ETKİLERİ

73

A. İSLÂMÎ İLİMLERİ İLGİLENDİREN KONULARLA İLGİLİ FİKİRLERİ	75
1. Nübüvvet	75
2. İlim ve Âlim	81
3. Bid'at	87
B. HADİS/SÜNNETLE İLGİLİ FİKİRLERİ VE OTORİTESİ	91
1. Sünnet	92
2. Hadisleri Rivayet Etmesi ve Değerlendirme Yöntemi	95
3. Hadis İlmindeki Yeri ve Otoritesi	99
4. Etkileri ve Nebvî Geleneğe Katkıları	103
5. <i>Sünen</i> 'den Seçme Hadisler	107
SONUÇ	119
KAYNAKÇA	125

ÖN SÖZ

İslâm'ın Kur'an'dan sonra gelen en önemli kaynağı hadistir. Hadis ilmi ortaya çıkışından itibaren Emevîler döneminde önemli gelişmeler kaydederek Abbâsîler devrinde zirveye ulaşmıştır. Hadislerin yazıyla tespitinden sonra dağınık hâlde bulunan hadislerin, kitaplar hâlinde tasnifi bu devirde yapılmaya başlanılmıştır. Böylece nebevî mirası nesilden nesle aktaran eserler telif edilerek yeni bir ilmî saha ortaya çıkmıştır. Hadis edebiyatının önemli eserleri arasında yer alan *Kütüb-i Sitte* denilen altı kitap, hadis ilminin önemli ürünleri arasında yer alır. *Kütüb-i Sitte* ile birlikte, bu sürecin öncesi ve sonrasında *müsned*, *musannef*, *sünen*, *mu'cem* vb. türde çok kıymetli hadis çalışmaları yapılmıştır. İşte bunlardan biri de Dârimî'nin en önemli eseri olan *Sünen*'dir.

İslâm kültürünün iki temel esasından birini oluşturan “sünnetin” ana kaynakları arasında diğer eserlerle birlikte Dârimî'nin *Sünen* adlı eseri önemli bir yer tutmaktadır. Konunun Hz. Muhammed (s.a.s.), hadisleri ve sünneti olduğu düşünülürse her yazarın aynı amaca hizmet ettiği anlaşılır. Nitekim Dârimî de eserini bu amaca binaen bulunduğu coğrafyada sünnete hizmet ve nebevî mirası daha sonraki nesillere aktarmak için telif etmiştir. Elbette bu çalışmanın iskeletini 1990 yılında yaptığımız Dârimî ve *Sünen*'i adlı yüksek lisans tezi oluştursa da daha sonra

geliştirilmiş pek çok yeni bilgiler ilave edilmiş ve en kâmil hâlini almıştır.

Muhaddis musanniflerden biri olan Dârimî ve eserini ele alıp inceleyen bu çalışma, Dârimî'nin yaşadığı dönemin siyasi, ilmî, ve kültürel hayatıyla başlar. Daha sonra Dârimî'nin hayatı bağlamında onun doğumu, ailesi, ilmî hayatı, hocaları, talebeleri ve vefatıyla devam eder. Çalışma; Dârimî'nin eserleri, fikirleri ve etkileriyle nihayete ermektedir. *Sünen*'inde 3.500 civarında yer verdiği hadisiyle Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bize bıraktığı nebevî mirasının, önemli vârislerinden olduğunu düşündüğümüz Dârimî'yle ilgili bu çalışmanın inşallah fikir, inanç ve gönül dünyamızı aydınlatan bir fener olmasını ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) mesajlarının günümüz insanına ulaşmasında vasıta görevini sağlamasını niyaz ederim. Bu vesileyle eserin oluşmasında yardımcı olan herkese teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM
ANKARA 2023